

Orologskaptajn
Bridus de Crevecoeur :

Beliggenheden af
Flaadens Støbtjørnk Lær.

16. 2. 1926.

med
Indlæg i Diskussion til Admiral Kaptajn Spærre's Indlæg
af
Foredragsholderen.

FOREDRAG I SØLØJTNANTSSELSKABET

DEN 16. FEBRUAR 1926

OM RELIGIØSHEDEDEN

AF

PLAADENS STØTTEPUNKT.

af Olof Skovgaard Briaud de Crevinier

d. 16/2, 1926.

Indledning.

De to Foredrag, der er holdt her i Selskabet i Vinter, henholdevis af Kommandør Wenck om "Krigsforberedelser i danske Farvande", og af Kommandør Drechsel om "Spørgsmaalet om Danmark som Vægter af Adgangen til Østersøen", har sikkert hos mange af Selskabets Medlemmer sat Tankerne i Bevægelse.

Man er saaledes blevet mindet om de nye Opgaver, som vor Flaade kan blive stillet overfor, nu hvor Folkenes Forbund er blevet oprettet, nye Traktater er blevet indgaaet, og den sømilitære Magtfordeling i Østersøen er en anden end tidligere - Forhold der muligvis kan medføre et noget ændret Syn paa vor søstrategiske Stilling.

Det synes da ogsaa, at man har taget den første af Konsekvenserne heraf, ved at lade vor Operationsplan gaa ud paa, under truende Situationer, straks at sende Flaaden til Smaalandsfarvandet.

Ved at tænke videre over Sagen har jeg stillet mig selv det Spørgsmaal: hvorledes Flaaden nu vil kunne klare sig her m.H.t. Forsyninger og Reparationer m.m. uden at være i Besiddelse af noget egentligt Støttepunkt her.

Vil Forbindelsen ad Søvejen kunne opretholdes med København? eller vil Flaaden kunne faa sine Forsyninger herfra pr. Jernbane? og hvorledes stiller Forholdet sig hvis København, der er Flaadens eneste Støttepunkt og Hovedforsyningssted, bliver angrebet og taget?

Vil det ikke være mere naturligt at flytte Flaadens Støttepunkt med Flaaden, saaledes at denne under alle Forhold kan sikres sine Forsyninger m.m.?

Disse forskellige Spørgsmaal har jeg søgt at komme til Klarhed over, og det er Resultatet af disse Overvejelser, som jeg vil tillade mig at forelægge for d' Hrr. i Aften.

Det er "Om Belliggenheden af Flaadens Støttepunkt" jeg har ønsket at tage til Orde.

Om Beliggenheden af Flaadens Støttepunkt.

I de sidste 700 Aar har København været Flaadens Basis og eneste Støttepunkt, foruden at den indtil 1922 var Danmarks Hovedfæstning - det Punkt, hvorfra et sidste Forsvar for Eksistensen skulde føres.

Sin Tilblivelse som saadan skylder den sin dengang fortrinlige strategiske Beliggenhed, centralt i Landet, og midt paa Hovedforselsaaren, som Sundet dengang var, mellem Nord- og Østersøen. Vi var dengang Herrer i vore Farvande, og kände, med begge Sider af Sundet i vor Besiddelse, med vor Flaade, allerede i stor Afstand fra København, spærre de forholdsviis smalle Adgange dertil for fjendlige Flaaders Fremtrængen, forhindre Landgang paa Sjælland og Særne, samt Vedligeholds Forbindelsen mellem Landsdelene, hvorved en Koncentration af Hæren kunde muliggøres paa hvilket Sted vi selv ønskede det. Naar København til Trods herfor gentagne Gange har været udsat for Angreb og flere Gange for Erobring, da har det været paa Tider, hvor enten Flaaden ikke har været udrustet som i 1801 og 1807, eller hvor de klimatiske Forhold har umuliggjort Flaadens Optreden som i 1658.

Efter Tabet af de skaanske Provinser fik denne vor eneste Flaadestation en meget udsat og derfor ofte isoleret Beliggenhed i Periferien af Landet, hvilket Svenskerens Angreb Aar 1700 vidner om; herved vanskeliggjordes en Koncentration af Stridskræfterne, og Flaaden løb Fare for at blive indesperret her og saaledes udelukket fra at udføre sine Opgaver ude i Farvandene. Herpaa giver de sørgelige Begivenheder i 1807 et tilstrækkeligt Bevis. Hæren stod i Hertugdømmerne, Flaaden laa aftaklet i København og blev taget efter Københavns Overgivelse, og Fjenden var herefter Herre i vore Farvande, idet Kampen dog holdtes hengaaende

i 7 Aar ved Hjalp af Kanonbaadene, der væsentlig havde Tilhold i Samsø-Farvandet og andre Steder, hvor Fjendens store Skibe ikke kunde komme dem paa Livet.

Efter at yderligere Store Bælt, ved Krigsskibenes stadig voksende Dybtgaaende og Farvandenens forbedrede Belysning og Afmærkning, var blevet Hovedforbindelseslinien mellem de to Have, tabte København meget af sin strategiske Betydning - Tyngdepunktet blev flyttet fra Sundet til Store Bælt, og der skal i denne Forbindelse henvises til Store-Bælts Afspærring ved Udbruddet af Verdenskrigen 1914.

Om Uddybningen af Drogden vil faa nogen større Betydning i saa Henseende og saaledes atter give Sundpassagen sin tidligere Betydning, er vel et Spørgsmaal, saalænge Uddybningen ikke er mere omfattende i Dybde og Bredde. Da København desuden paa Grund af den rivende Udvikling, som Byen i de sidste Aartier havde været underkastet, efterhaanden havde faaet en saadan Omkreds, at det baade i den ene og den anden Henseende var blevet mere og mere uoverkommeligt at befæste og forsvare den, rejste det Spørgsmaal sig naturligt, om man ikke ogsaa af den her nævnte Grund kunde tænke sig en betryggende Forsvarsordning, der ikke indbefattede Københavns Befæstning, og ved Forsvarslovens af 1909 bestemtes, at Landbefæstningen skulde nedlægges i Aaret 1922.

Dette skete da ogsaa, og ved Forsvarsordningen af 1922 flyttedes Tyngdepunktet for Hærens Optræden vest-
etter fra Sjælland med København til den jyske Halvø, hvor et kraftigere Forsvar, efter Generhvervelsen af den nordlige Del af Sønderjylland, naturlig baade af den ene og den anden Grund maatte være ønskelig og paakrævet.

Der er neppe Tvivl om, at Hæren ved at opgive Forsvaret af København, hvis Befæstning var gjort til et politisk Spørgsmaal, har handlet klogt, idet Opgaven, at tage

Forsvaret op for den nyhvervede Grænse, vil vinde Forstaelse og Sympati i store Dele af Befolkningen, der tidligere havde staaet uforstaaende overfor Forsvarsopgaven ved København med saa godt som Udelukkelse af Forsvaret af det øvrige Land.

Med Hensyn til Københavns Søbefæstning bibeholdtes som bekendt de ydre og nyere Forter, samt de Anlæg udenfor København, der blev tilvejebragt ved Forsvarsordningen af 1909, nemlig Marsneds- Borgsted- og Lynsværkerne, særlig i Henhold til de Betragtninger, der herover var gjort gældende fra Flaadens Side, og hvorefter der tillægges disse Værker Betydning til Støtte for Flaadens Neutralitetsbevogtning og Mineforsvaret; men det præciseres udtrykkelig i Forsvarsbetænkningen, at hele Ordningen dog kun maa opfattes som værende af midlertidig Karakter, indtil der skabes mere Klarhed over Forholdene i Europa, og man har med Henblik herpaa ment, at kunne indskrænke sig til Vagthold paa de større Forter, idet man dog herved gaar ud fra, at der i Tilfælde af truende Forhold rettidigt indkaldes det efter Forholdenes Krav fornødne uddannede Mandskab til Forternes Betjening.

Generalstaben udtaler i sine Bemærkninger til Lovforslagene angaaende dette Punkt følgende:

"Uagtet Generalstaben maa havde det Hovedsynspunkt, at en Opretholdelse helt eller delvis af den nuværende Søbefæstning ved København ikke er økonomiske Ofre værd, naar Søbefæstningen maa undvære det nødvendige Supplement af mobilt svært Motor- eller Jernbaneskyts og af et virksomt Luftværn, vil Generalstaben dog i Betragtning af, at de foresliggende Forslag kun tilstræber en midlertidig Ordning og forudsætter en Revision ad Aars, kunne slutte sig til Tanken om Søbefæstningens Bevarelse".

og i Generalstabens Forslag til en Nyordning af

Hæren udtales:

"at man maa gøre sig klart Nødvendigheden af at udelukke den Opgave, som dog ligger over vore Kræfter, og som ikke længere har den afgørende Betydning som før i det direkte Forsvar af Hovedstaden. Denne Betragtning finder i Planen sit Udtryk deri, at der ikke er regnet med nogen Befæstning af København, hverken mod Land eller Søiden eller mod Luften".

Af det her nævnte fremgaar, at Søbefæstningens Bevarelse hovedsagelig skyldes Krav fra Flaadens Side, et Krav der naturlig er fuldt berettiget, saalænge Flaadens Basis er ved København.

Om man, hvis Flaadens Basis blev flyttet fra København, alligevel vilde bibeholde Københavns Søbefæstning til Værn af Hovedstaden, hvor Kongen, Regeringen og hele Regeringsmaskineriet har Sæde, er et Spørgsmaal, som jeg ikke skal komme ind paa her, da det ligger udenfor nærværende Opgaves Rammer; det forekommer mig imidlertid, at Forsvaret for Hovedstaden maa føres ved Stevns og Nakkehoved, altsaa ved Indløbene til Farvandet der fører til Byen, i Lighed med hvad der er Tilfældet ved mange andre Landes Hovedsteder, der ligger ved Søen, saasom Stechholm, Oslo, Leningrad, Helsingfors, London, Lissabon m.fl., der alle er ubefæstede Byer.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Flaadens Basis og Støttepunkter for dennes Optræden i Farvandene, har de militære Sagkyndige baade i Forsvarskommissionerne af 1902 og 1919 overvejet Muligheden af, enten

at flytte Flaadens Basis fra København og skabe et Hovedstøttepunkt for Flaaden et andet Sted, eller med Bibeholdelse af København som Flaadens Hovedbasis, at skabe disse Støttepunkter i Farvandene til Løsning af dens Opgaver her,

idet man formentlig har været klar over, at Flaad-

den ikke med København som eneste Basis er i Stand til at løse de Opgaver der stilles vort Søforvær.

Saaledes foreslaar Flaadens Tilforordnede i Forsvarskommissionen af 1902 foruden

Befæstningsanlæg for at sikre København mod Sø-
siden,

Befæstningsanlæg for at skabe Flaaden et Støtte-
punkt i Smaalandsfarvandet ved Mønsø, samt

Anlæg til Støtte for Kystforvaret og til Dæk-
ning af Minespæringer bl.a. paa Samsø og ved Isse-
fjordens Indløb.

Hærens Tilforordnede i samme Kommission udtaler:

"Hærens Forsvar af Sjællands Kyster og af Køben-
havn maa støttes af Flaaden. Dette kræver først, at
en tilstrækkelig Flaadestyrke maa være ved København
til Bevogtning af Minespæringerne og til Støtte af
Søforternes Kamp. Men paa den anden Side maa Flaaden
i sin Helhed ikke kunne indelukkes ved København, hvor-
ved Forsvaret af Kysterne forøvrigt blev uden maritim
Bistand. Ordningen maa derfor tilstræbe, at sætte
Flaaden i Stand til, omend kun med en mindre Styrke,
at komme til Stede i rette Tid og paa rette Sted af
Kysten.

Udenfor København vanskeliggøres dette ved vor
Flaades uundgaaelige Underlegenhed, og ved den Omstæn-
dighed, at den Magt, som muligvis først kan have Inte-
resse af at krenke vor Neutralitet, allerede forinden
Fredesbruddet kan være i vore Farvande. Det kræver i
hvert Fald, at Flaaden ikke er uden Støttepunkter uden-
for København, og det synes meget ønskeligt, at en Del
af den alt i Fredetid kan have Station paa det eller
de paagældende Punkter".

I den Føllesindstilling, som første og andet Min-
dretal af Forsvarskommissionen af 1919 fremkom med vedrøren-

de Flaaden, og som fandt Tilslutning fra de maritime Sagskyndige, udtales:

"Der vil ikke være Anledning til at opgive København som Flaadestation, idet man maa formene, at Københavns Beliggenhed under de nuværende Forhold vedblivende maa anses for at være strategisk gunstig herfor. Isvrigt vilde jo en Flytning af Orlogsværftet medføre saa betydelige Bekostninger, at en saadan Foranstaltning formentlig kun kunde forventes gennemført, saafremt særligevægtige Grunde talte derfor. Da disse ikke foreligger, og da København dog ikke fris for Muligheden af Bombardement, selv om Orlogsværftet flyttes og Københavns Søbefæstning nedlægges, ses der ingen Grund til at foreslaa Forandringer med Hensyn til Beliggenheden af vor Flaadebasis."

I begge Forsvarskommissioner har der saaledes fra de militære Sagskyndiges Side været rejst Krav om:

at bibeholde København, i alle Tilfælde foreløbig som Flaadens Hovedbasis, og

at skaffe Flaaden Støttepunkter udenfor København til Løsning af dens Opgaver i Farvandet.

Naar denne sidste Foranstaltning desuagtet ikke i Praxis er blevet udført, idet man formentlig i denne Forbindelse kan se bort fra Mønsø- Borgsted- og Lynæsværkerne's Betydning, da skyldes det formentlig den Omstændighed, at Kravet om to større Støttepunkter for vor relativt lille Flaade har været for stort og ikke vil kunne overkommes i økonomisk Henseende.

Man er da foreløbig blevet staaende ved den bestaaende Ordning med Flaadestation kun i København, som den i Øjeblikket billigste og lettest gennemførlige, idet man som nævnt har ment, at der ^{dengang} ikke forelaa særlig vægtige Grunde for en Flytning.

Saadanne Grunde mener jeg imidlertid foreligger

nu, og jeg skal i det følgende nærmere udvikle hvorfor:

1) København ligger i en Yderkant af Landet midt i en smal Passage, hvor Forbindelsen ad Søvejen med de svrige Farvande med Lethed kan afbrydes af overlegne fjendtlige Flaadestyrker.

Herved vil Flaaden, hvis den ligger i København løbe Fare for at blive spærret inde her, og komme i en yderst kritisk Situation i Tilfælde af et fjendtligt Bombardement af Byen, der formentlig vil blive foretaget fra Luften, eventuelt i Forbindelse med et Angreb fra Søsidens; og i Tilfælde af, at Flaaden forinden skulde være kommet ud i Farvandet, vil den være afskåret fra sin Hovedbasis og saaledes - berøvet ethvert Støttepunkt - tilsidst falde som et let Bytte for Modstanderen.

2) Da Københavns Landbefæstning er nedlagt og Byen saaledes er åben fra Landsiden, og da Søbefæstningen ligger i saa kort Afstand fra Byen, at dens Forter ved deres Artilleri hverken kan holde en fjendtlig Flaade udenfor Bombardementsafstand fra Byen eller støtte de Minespærringer, der tænkes udlagt i dette Sjømed, er Stedet ikke noget betryggende Støttepunkt for Flaaden, selv naar man ser bort fra et Luftbombardement; thi Byen og dermed Flaadestationen og eventuelt Flaaden, vil kunne tages enten fra Landsiden, hvis en Landgang paa Sjælland er lykkedes for Angriberne, eller fra Søsidens ved Angreb af en overlegen Flaadestyrke, uden at vor Flaade i det smalle Farvand, hvoraf kun Halvdelen er dansk Territorium, og uden at kunne blive virksomt støttet af Forterne, har store Chanser for at kunne forhindre dette.

Det kan let blive en Gentagelse af Begivenhederne i 1807.

3) Paa Grund af sin store Omkreds vil København ikke kunne beskyttes eller forsvares virksomt med et større Angreb fra Luften. Hertil vilde kræves et saa enormt stort

Antal Luftværnsbatterier med tilhørende store Ammunitionsbeholdninger og et saa betydeligt Antal Jagermaskiner, at det økonomisk set vilde være aldeles uoverkommeligt.

Selv om Tyskland ikke for Tiden har Lov til at have Luftfartøjer til Krigsbrug, saa kan dette Lands civile Luftfartøjer sikkert let og hurtigt omdannes, og hvem ved i hver lang Tid et saadant Forbud kan opretholdes. Rusland har saa vidt vides et meget stort Luftfartøjsmateriel til Krigsbrug.

4) Med en Flaadestation og øvrige større militære Anlæg i København, vilde Byen være et særligt attraaværdigt Angrebsobjekt og være mere udsat for et Bombardement fra Luften eller fra Søen, end hvis der ingen Flaadestation var her, og en Angriber vilde efter de bestaaende internationale Bestemmelser have fuldkommen juridisk og moralsk Ret til at iværksætte en saadan Foranstaltning, der uvægerlig vilde medføre, at Byen med sine betydelige nationale Værdier og sin $3/4$ Million store Befolkning, vilde blive tvungen til en hurtig Overgivelse med den deraf følgende Lammelse af hele Søforsvaret.

5) Og endelig er Flaaden i København saa langt bortfjernet fra sit sandsynlige Operationsomraade, at den let kommer for sent dertil, og i hvert Fald frembyder Marchen dertil de aller største Farer, da den maa ske i aabent Farvand paa den ca. 20 Sm. lange Strækning til Indløbet til Grønsund, og hvem garanterer for, at dette ikke allerede kan være spærret ved vor Flaades Ankomst.

Det forekommer mig paa en vis Maade at være en Chancespølse, som vor Flaade ikke bør udsættes for.

Det forekommer mig paa en vis Maade at være en Chancespølse, som vor Flaade ikke bør udsættes for.

Jeg skønner derfor, at det maa være uensigtsmæssigt at bibeholde København som Flaadens eneste Basis og Støttepunkt; og da det har vist sig i Praksis, at vi ikke økonomisk har kunnet overkomme to større Støttepunkter for

Flaaden, et ved København og et ude i Farvandet, saa Konsekvensen heraf blive, at Flaadens Støttepunkt ved København eller rettere sagt Flaadestationen flyttes, og dette kan nu saameget des lettere lade sig gøre end i 1922, som Følge af den nu eksisterende fuldstændige Adskillelse af Flaadestation og Orlogsværft.

Saa længe Flaadestation og Orlogsværft var eet, vilde en Flytning, som i Forsvarsbetænkningen nævnt "medføre saa betydelige Bekostninger, at en saadan Foranstaltning formentlig kun kunde forventes gennemført, saafremt særlige vægtige Grunde talte derfor".

Nu hvor Adskillelsen mellem Flaadestation og Orlogsværft er foretaget, vil en Flytning af Flaadestationen formentlig være mulig og overkommelig, da Hindringen for en saadan Flytning tidligere havde været Orlogsværftet med dets store Fabriksanlæg, Beddinger, Hundreder af civile Arbejdere m.m.

Der vilde neppe være noget i Vejen for, at Flaadestationen kunde flyttes alene, og Orlogsværftet saaledes forblive ved København, idet Nybygninger og større Reparationer i Fredstid stadig vil kunne udføres her. I Krigstid vil dette alligevel praktisk talt være udelukket, selv med Flaadestation ved København, thi under saadanne Forhold vil Nybygninger i det hele taget vel neppe kunne tænkes mulige, lige saa lidt som Reparationer, der kræver Bekning o.l. for de Skibes Vedkommende, der optræder ude i Farvandet vil kunne foretages i København, naar de er afskaaret fra at komme dertil; er de ikke det, vil Orlogsværftet naturligvis kunne benyttes, hvad enten Flaadestationen er ved København eller ikke.

Naar København derfor foreslaas opgivet som Flaadens Hovedbasis og Støttepunkt, skal det undersøges, hvortil dette mest hensigtsmæssig kan flyttes.

Det falder da nær først at undersøge Muligheder-

ne for Indretning af et permanent Støttepunkt for Flaaden i Smaalandsfarvandet, da dette Sted gentagne Gange tidligere er foreslaaet, som det bedst egnede.

Dette var formentlig ogsaa Tilfældet, da vor Forsvarsordning hovedsagelig var baseret paa et Kystforsvar af Sjælland, med det befæstede København som Hovedbasis for Hør og Flaade. Som et Led i et saadant Forsvar, vilde et Støttepunkt i Smaalandsfarvandet direkte dække den SV. lige Kyst af Sjælland mod Landgang, og ved sine Udfaldsporte mod Øst og Vest tillige være en truende Flankestilling mod fjendtlige Angreb af en Søersmagt, der var rettede mod Sundet med København eller gennem Store Bælt, foruden at det sikrede Forbindelsen med den Lolland-Falsterske Gruppe.

Denne Ordning havde imidlertid den Mangel, at vore Kyster og Adgangen til Sundet og Bælterne laa blottet overfor Angreb Nord fra, idet man formentlig kunde se bort fra det foreslaaede Torpedobaadstøttepunkt i Isefjord, der isvrigt lige saalidt som et virkeligt Støttepunkt for Flaaden i Smaalandsfarvandet, blev til Virkelighed.

Hærens Tilforordnede i Forsvarskommissionen af 1902 udtaler om et Støttepunkt i Smaalandsfarvandet følgende:

"Flaadens Medvirken ved Forsvaret af Sjællands Kyster kræver som nævnt, at den har et eller flere Støttepunkter udenfor dens egentlige Basis København.

Vilde man nøjes med et enkelt større Punkt synes Forholdene i Smaalandsfarvandet fra et taktisk Synspunkt ret fordelagtige, idet Adgangen til dette Farvand kunde gøres vanskelig for fremmede Skibe, ved Minespæringer i Forbindelse med fortifikatoriske Anlæg paa Sjælland og paa Øerne Egholm - Agerø - Omø - og Vejrø. Til denne Stilling - den saakaldte Agerøssundstilling - knytter sig dog saa væsentlige Mangler og

Ulemper, at den ikke kan anbefales, hverken i den fuldstændige Form - befestet Flaadestation - hverken Tanken tidligere oftest fremsattes, eller som den senere foreslaaede mindre omfattende Foranstaltning, hvor navnlig venstre Fløj med den 11000 Alen lange Minesperring, der kun ufuldstændig kan holdes under Ild, er af ringe Styrke. Med en fuldstændig Flytning af Flaadestationen fra København til Agerøssund taler bl.a. Bekostningen, der sikkert ikke vilde blive under 80 Mill. Kr. Iøvrigt klæber der i begge Tilfælde følgende Mangler ved Befæstningsanlæg paa nævnte Sted.

Som fast Flaadestation, beskyttet ogsaa ved Befæstning med Land, vil den som tidligere udviklet, ikke kunne sikres mod Overrumpling. Dette vil ogsaa vanskelig kunne naas, naar Stillingen kun tænkes dannet af enkelte Værker paa de nævnte Øer i Forbindelse med et Kystbatteri paa Sjælland og Flaaden henlagt til Stillingen først ved Krigens Udbrud. I hvert Fald vil de Tykland kunne hindre dens Benyttelse og ved at overrumple de udsatte Anlæg, som maa nøjes med en relativ svag Fredsbesætning, selv skaffe sig en for Spærring af Bøltet fordelagtig Stilling. Tykland, som i høj Grad maatte være interesseret i en saadan fra dansk Side truffen Forberedelse til Spærring af Store Bølt i en af de vanskeligste Snævringer, vilde paa Grund af Kiøls store Nærhed og den der stationerede Flaades Krigsberedskab, være den faktiske Herre over Agerøssundstillingen."

Det forekommer mig, at man i Hovedsagen maa give Hærens Tilforordnede Ret i de fremsatte Anker mod det foreslaaede Støttepunkt i Smaalandsfarvandet, særlig med Hensyn til den lange svage Staalgrundsspærring og hele Stillingens udsatte fremskudte Beliggenhed mod Syd.

Efter at nu yderligere den Forsvarsordning, der

hvilende paa de nævnte Betragtninger, ved Nedlæggelsen af Københavns Landbefæstning og ved Opgiveelse af København som Hærens Hovedbasis og Replipunkt, er blevet afløst af en Ordning, hvor Tyngdepunktet for Hærens Operationer er blevet forlagt til Jylland, og hvor en Bevogtning af alle Adgangene til Østersøen maa blive Flaadens Hovedopgave, har et Støttepunkt i Smøllandsfarvandet, hvorfra kun den ene af Adgangene, nemlig Store Bølt, kan kontrolleres, ikke mere den Betydning, som ved Forsvarsordningen af 1909. Flaadens Støttepunkt maa være paa et Sted, hvorfra Operationer til en effektiv Bevogtning af alle 3 Adgange, kan udgaa.

For nu at undersøge, hvilket Sted, der vil være bedst egnet som Operationsbasis for vor Flaade til Løsning af Bevogtningsopgaven og til Optagelse af en Kamp for vor Eksistens, skal der kastes et Tilbageblik paa Danmarks Militær-Geografi, da Forholdene nu i mange Henseender kan sammenlignes med Forholdene i tidligere Tid, hvor vi igennem mange Aarhundreder gennem Opkrævning af Sundtolden, førte en effektiv Kontrol med Passagen til og fra Østersøen.

Danmarks geografiske Beliggenhed med sine Hovedlanddele adskilte ved dybe Vandveje, har altid sat sit Præg paa dets krigerske Operationer.

I gamle Dage, da vi var vinkrønket Herre i vore Farvande, kunde en Koncentration af de i de forskellige Landsdele værende Treppestyrker med Lethed udføres, og var Krigslykken Een imod i den ene Landsdel, kunde vor Hær trækkes tilbage til den anden, efterladende en bred vaad og for Fjenden uoverstigelig Grav mellem sig og ham.

Kommunikationslinien mellem de forskellige Landsdele gik naturlig der, hvor Vandet var smallest, altsaa over Fyen; den støttedes paa de mest saarbare Punkter af stærke Fæstninger, saasom: Kronborg, København, Korsør, Nyborg og Fredericia - det saakaldte Fværfersvar.

Denne Fæstningslinie dannede gennem flere Aarhundreder Basis for vor Forsvarsordning; den havde en særdeles heldig og central Beliggenhed i Landet, idet den strakte sig fra Øst til Vest midt gennem dette, og beherskede ved de nævnte befæstede Støttepunkter fuldstændig Passagen af de Vandveje, der forbinde Nord- og Søstersø med hinanden, og muliggjorde derved, at vi med vor Flaade kunde holde Forbindelsen mellem Landsdelene vedlige og kontrollere Passagen.

Efter Tabet af Sønderjylland i 1864 mistede denne Kommunikationslinie sin Betydning, idet den Landsdel Fyen, hvorover den gik, for en Del kom til at ligge i Landets Periferi med sit Søterritorium grænsende op mod Tysklands. Og da yderligere Lille Bælt under en Krig vilde kunne beherskes af dette Land, hvis Sømagt efterhaanden var vokset til en første Rangs, maatte Danmark opgive en hvilken som helst Tanke om at tilstræbe selv et betinget Herredømme i sine Farvande, og man gik fra Tværforsvaret over til Centralforsvaret (Forsvarsordningen af 1876) og senere til Kystforsvaret af Sjælland (Forsvarsordningen af 1909).

Efter at Tyskland ved Afslutningen af Verdenskrigen er blevet berøvet Størstedelen af sin Flaade og derved bragt ned til at være en 5' Rangs Sømagt, og efter at Danmark har faaet den nordlige Del af Sønderjylland tilbage, vil vi atter have Betingelser for at kunne overtage vor gamle Rolle som Dørvogter ved Indgangene til Søstersøen, idet Muligheden for, at vi med vor Flaade kan vedligeholde Forbindelsen mellem Landsdelene og føre Kontrol med Passage af Bælterne, atter vil være til Stede.

Det vilde da ligge nær, at man atter lod den gamle Tværforvarslinie danne Grundlaget for en Forsvarsordning med Bevogtning af Adgangene til Bælterne som Hovedopgave, at man ligesom under Sikringsstyrken direkte spærrede alle 3 Adgange; Sundet ved København, Store Bælt ved Spreng

og Lille Bælt ved Assens.

Herved vilde imidlertid vor i Forvejen lille Flaadestyrke blive splittet og stykket ud i 3 Dele, der hver for sig vilde have en saa ringe Modstandskraft, at den selv med Støtte af Anlæg i Land, neppe vilde være i Stand til at modstaa et Tryk fra en Angriber, der kunde koncentrere sit Angreb mod en enkelt af Adgangene. Følgen heraf vilde blive, at vort Forsvar her vilde blive rendt over Ende, uden at der virkelig vilde kunne faas Forstærkning fra de øvrige Afsnit.

Spærrestillingerne, særlig i Store Bælt og Lille Bælt vilde have en for fremskudt og udsat Beliggenhed m.H.t. vor sydlige Nabo, hvilket i Forbindelse med deres relative Svaghed, der skyldes Mangel paa Dybde i Forsvaret samt Fordringen om, at der efter Omstændighederne skal gøres Front enten til den ene eller den anden Side, i Forbindelse med Mangel paa Operationsfrihed for vor Flaade i de smalle Passager, vilde gøre dem til svage Vorpoststillinger uden noget Rygstød at falde tilbage paa.

Hverledes den tyske Flaades øverste Ledelse har vurderet Styrken af vore Spærrestillinger under Verdenskrigen, giver sig paa forskellig Maade Udtryk i den udkomne Krigsliteratur.

Saaledes skriver v. Tirpitz i sine Erindringer Pag. 323 i Fodnoten følgende:

"Jeg nævner her, at vi ved Krigsudbruddet havde truffet en Aftale med Danmark, hvorefter Store Bælt skulde lukkes under dansk Besættelse for alle Krigsførende; men England anerkendte aldeles ikke Danmarks Ret hertil, og de svage danske Bæltspærringer vilde let blive rendt over Ende, hvis Englanderne vilde trænge ind i Østersøen. Denne i de første Krigsdage desværre ogsaa af mig billige Aftale blev til Skade for os, fordi vi troede ogsaa i det videre Krigsforløb

at skulle overholde Mensynet til Danmark, skønt det hindrede os i at forbedre vor ulykkelige søstrategiske Stilling i den tyske Bugt ved Udnyttelse af Kattegat og Skagerak."

I det tyske Marinearkivs Værk "Krigen i Østersøen" Pag. 164 udtales:

"Men disse af Danmark paa vor Anmodning trafte militære Forholdsregler i Bælterne og Sundet, var ikke i Stand til at byde os en tilstrækkelig militær Sikkerhed. Saavel den Kommanderende ved Fronten Stør- admiral Prinz Heinrich som Chefen for Admiralstaben vare enige om Utilstrækkeligheden af de danske Forholdsregler og Løfter."

og videre hedder det:

"For en energisk Modstander bød derfor disse Minder ingen større Vanskeligheder for Gennembruddet til Kiølerbugt. Bevebnet Modstand fra danske Skibe var hverken til at vente, eller havde dannet en Hindring."

og endelig udtales Pag 165:

"Den af Admiralstaben efter lange diplomatiske Forhandlinger med Danmark, opnaaede militære Beskyttelse i Bælterne, bød derfor ingen Sikkerhed. Engelske Stridskæfter kunde, hvis et Gennembrud i alle Ænheligheder var forberedt af Fjenden, forcere Bæltet førend der fra tysk Side var truffet de nødvendige Modforholdsregler."

Spærrestillingerne i Bælterne, der saa godt som udelukkende var baseret paa det flydende Forsvar, idet kun Storebelts-spærringen var støttet af nogle svage Feltbatterianlæg i Land, er saaledes ogsaa fra tysk Side blevet anset for saa lidet modstandsdygtige, at de med Lethed vilde kunne rødes over Ende.

Fremtidig at træffe permanente Forsvarsforanstaltninger i selve Passagerne, der i alle Tilfælde for Krigen

af Alle var anerkendte som internationale Gennemsejlingsfarvande, vil neppe være tilraadeligt, thi selv om vi dengang under Pres fra tysk Side og med Englands stiltiende Billigelse spærrede Belterne, saa foreligger der intet som helst om, at hverken Tyskland eller England har anerkendt denne Foranstaltning som retsgyldig, og derfor fremtidig vil finde sig i en lignende Handling fra vor Side, hvis den ikke som i nærværende Tilfælde tjener deres egne Formaal.

Admiral Scheer skriver saaledes i sin Bog "Deutschlands Hochseeflotte im Weltkrieg" Pag. 99 herom følgende:

"Den fra dansk Side udførte Afspærring af Store Belt ved Miner i den nordlige og midterste Del, indkom ved Krigsudbruddet vor Admiralstabs Ønsker i Retning af Forsvare af Østersøens Sikkerhed. Det maa staa hen om Danskerne kunde gøre Fordring paa at have Ret til at foretage denne Spærring, thi det drejede sig om en international Gennemgang; ogsaa fra engelsk Side er Spærringen blevet taalt, i hvert Fald fordi den svarede til Krigsplanerne ikke at trænge ind i Østersøen. Vor Flaade følte Afspærringen som en stor Hindring for dens Bevægelsesfrihed, fordi den fratog den Muligheden for med store Skibe at undvige, naar det maatte vise sig hensigtsmæssigt, fra et i Nordøen videre udstrakt Fremsted til Østersøen Skagen rundt, i Stedet for at være henvist til den eneste Tilbagevejslinie til Helgoland. Fordringen til Danmark om Aabningen af Store Belt blev af Admiralstaben betegnet som ugørligt af politiske Grunde."

Af det foran udviklede ses Vanskeligheden ved at oprette effektive permanente befæstede Stillinger i selve Gennemsejlingsfarvandene, samt Nødvendigheden af at trække den gamle Tverforsvarslinie tilbage nord efter til en Stilling i indre dansk Farvand, saaledes at den ikke trues di-

rette af Angreb Syd fra og paa den anden Side ved sin Beliggenhed muliggør, at der kan gøres Front til begge Sider, foruden at Ferdringen om, at Forbindelsen mellem vore Hovedlandsdele bliver den kortest mulige, ogsaa tilfredstillende.

Samsøbelt - Stillingen.

Knudepunktet for en saadan Kommunikationslinie vil da naturlig komme til at ligge i Samsø-Belt, da dette Farvand har den mest centrale Beliggenhed i Landet, omsluttet som det er af dets 3 Hovedlandsdele.

Dette Farvands strategiske Betydning skal nu underkastes en nærmere Undersøgelse.

Samsø-Belt, der omslutes af Landets 3 Hoveddele, Sjælland, Fyen og Jylland og i hvis Midte Søen Samsø er beliggende, staar imod Nord i Forbindelse med Kattegat og imod SO. og Sv. i Forbindelse henholdsvis med Store-Belt og Lille-Belt.

Farvandet er saaledes Knudepunktet for Hovedlandevejen mellem Nord- og Østerns, den eneste Vej, hvor de største Skibe kan passere, og denne Beliggenhed gør Farvandet til et strategisk Punkt af stor Betydning.

Da tillige den Del af dette Farvand, der ligger Vest for Samsø danner en stor og rummelig Red, hvor der er Plads og Dybde for de største Flaader, og som ved passende Forsvarsforanstaltninger vil kunne gøres til et fortrinligt Støttepunkt for saadanne, bliver den strategiske Betydning af dette Farvand saa meget desto større.

Ved at have et permanent Støttepunkt for Flaaden her, vil vi undgaa den Fare for Neutralitetskrænkelser, som er til Stede, naar dette Farvand ligger ubeskyttet; da det utvivlsomt vil være en stor Fristelse for en fjendtlig Flaade, at sætte sig i Besiddelse af et Punkt, der har en

saa fortrinlig Beliggenhed som Støttepunkt for Operationer, der er rettet mod Østersøen eller udgår fra Østersøen,

Ydermere har dette Farvand ved sin centrale Beliggenhed i Landet de bedste Betingelser for at danne Udgangspunkt og Støttepunkt for vor Flaade, der under truende Forhold skal løse de opgaver, som Neutraliteten og Bevogtningen af Adgangene til Østersøen kræver, nemlig Observation af de krigsførende Magters Skibe, Bevogtning og Hævning af vort Territorium samt efter Omstændighederne enten en Spærring af Bølterne eller Kontrollering med, at disse holdes åbne for Passage af begge de krigsførende Magters Skibe.

Hertil maas Samsø-Afsnittet som Udgangspunkt for vore Operationer, siges at være det bedst egnede Sted, idet enhver Passage til og fra begge Bølter, herfra kan beherskes fuldtud og saaledes muliggør en koncentreret Anvendelse af vor Flaade. Stillingen kan i denne Henseende betegnes som Neglen til Østersøen.

M.H.t. Sundpassagen vil Samsø-Stillingen tjene som Flankestilling, idet den ved sin Beliggenhed vil være en Trusel mod en eventuel Angribers Forbindelseslinier, hvad enten Angrebet kommer Nord fra, Syd fra eller Øst fra. I de to sidstnævnte Tilfælde vil Bølterne, Farvandet Syd for Fyen samt Grønsund og Bøgestrømmen tjene som Udfaldsporte for vore Fartøjer.

Denne Ordning vil saaledes ikke udelukke, at man i den sydlige Del af Store-Bølt, i Smaalandsfarvandet og i Farvandet Syd for Fyen kan have Forpoststillinger, hvortil større eller mindre Dele af Flaaden under truende Forhold kan detacheres fra Støttepunktet i Samsø-Stillingen, og hvor Anbringelse af mindre Depoter f. Eks. af Miner, Brændsel til Undervandsbaade o.l., i Forvejen kan være forberedt.

Fordeelen ved Samsø-Afsnittet som Støttepunkt be-

staar i, at Flaadens strategiske Opmarch sikres, og at Forbindelseslinierne mellem Flaadens Operationsomraade og Støttepunkt er dækkede, hvilket ikke er Tilfældet under de nuværende Forhold med Flaadens Hovedstøttepunkt og Mobiliseringssted i København, og hertil kommer endvidere, at Afstanden fra København til Agerøssund er dobbelt saa stor som Afstanden fra Samsø Red til Agerøssund, nemlig henholdsvis 100 og 50 Sm.

Afstanden fra Samsø Red til henholdsvis Albuen, Als-Sund og Nakkehoved er den samme, nemlig ca. 70 Sm.

Da Samsø-Belt som paavist tillige er det naturlige Knudepunkt for vore Kommunikationslinier, maa der ogsaa af denne Grund træffes visse Foranstaltninger her, saaledes at en Koncentration af Stridskræfterne kan sikres. Dersom dette Knudepunkt ligger ubeskyttet, vil en fjendtlig Magt kunne sætte sig fast her og forhindre al Forbindelse mellem vore Landsdele, da vor Flaade paa Grund af sin relativ ringe Størrelse, ikke med Udsigt til Held vil kunne optræde her uden Støttepunkt, kun henvist til sig selv.

I Kanonbaadskrigen for ca. 100 Aar Siden, blev dette Færvand da ogsaa benyttet som Støttepunkt for vore Fartøjer, der i Stavnsfjord med Havnen ved Långøre havde en Flaadestation, hvilket Resterne af Skanser f. Eks. paa Kyholm, samt Resterne af den saakaldte Svenske Kanal mellem Stavnsfjord og Maarupvig, der isvrigt siges at stamme fra Svenskekrigen, endnu bærer Vidende om.

I taktisk Henseende afgiver Samsøafsnittet paa Grund af sine særlige geografiske Forhold gunstige Betingelser for Indretning af et Støttepunkt for Flaaden til Løsning af de foreliggende Opgaver.

I en Afstand af 10 - 15 Sm. er Samsø-Reden saaledes tildels omgivet af en ydre Række Øer, Flak og Grunde, som vanskeliggør Adgangen dertil for større fjendtlige Skibe; men hvor imellem der er fortrinlige Udfaldsporte for

vere Torpedo- og Ubaade, og som afgiver de gunstigste Betingelser for et Mineforsvar,

Selve Reden er direkte omgivet af en indre Kreds af Øer og meget læge Flak, hvorimellem der kun fører enkelte smalle Løb, som ved passende Forsvarsforanstaltninger let vil kunne spærres for Passage af fjendtlige Skibe og Fartsjer, og ligesom Løbene i den ydre Række danner fortrinlige Udfaldsporte for vore Skibe og Fartsjer i alle Retninger mod det tilstødende Farvand.

I dette indelukkede og dækkede Farvandsafsnit, vilde der formentlig være gunstige Betingelser til Stede for Oprettelsen af en flydende Krigs Basis i Lighed med den engelske Flaades i Scapa Flow med Depot- Værksted- og Kaserne-skibe, Flydedok m.m. i Stedet for Anlæg i Land, og hvortil Adgangen ligesom dér kunde forsvares ved passende Spærringsforanstaltninger og ved Opstilling af lettere Skyts i Land; og Aarhus vilde med denne Bys store Resourcer af enhver Art og ved sin Beliggenhed, veldækket i Bunden af hele dette Farvandsafsnit, være et naturligt Tilholdssted for Flaaden i Fredstid, foruden at Flaadens Mobilisering her og rettidige Tilstedekomst til dens Operationsomraade, vilde være mere sikret her end ved København; og saalænge en fjendtlig Hærstyrke ikke havde trængt vor Forsvarstyrke tilbage paa den jyske Halvø, kunde Aarhus vedblivende være Hovedforsyningssted for Flaadens flydende Basis i Samsøafsnittet.

Den flydende Flaadebasis der etableres i en særlig Krigstilling, er jo ikke noget nyt Begreb, idet hele den engelske Flaade umiddelbart forinden Verdenskrigen, da Forholdene i Europa blev truende, blev koncentreret ved Scapa Flow paa Ørknøerne, hvor der ikke i Forvejen var truffet nogen som helst Foranstaltninger, hverken m.H.t. Flaadens Forsyninger, Reparationer o.l. eller m.H.t. Forsvar af selve Stillingen. Flaaden var i saa Henseende ganske hen-

vist til sig selv.

Admiral Jellicoe skriver i sin Bog "The Grand Fleet 1914 - 16",

"at det ganske vist havde været under Overvejelse at forsyne denne Basis med Artilleriforsvar, da Admiralitetet et Aar eller to i Forvejen havde besluttet, at den skulde være Flaadens Hovedbasis, og Spørgsmaalet var blevet undersøgt paa Stedet af en Kommission af Officerer; men af økonomiske Hensyn blev Planen ikke iværksat.

Først ved Flaadens Ankomst til Scapa Flow i Slutningen af Juli 1914, altsaa umiddelbart forinden Krigsudbruddet, blev der foretaget øjeblikkelige Skridt til med de Hjælpemidler, der stod til Flaadens Raadighed at improvisere Forsvar af Støttepunktet med Destroeyerangreb.

Der blev saaledes landsat nogle 12 6 Kanoner fra Flaadens Skibe, ved Indgangene til Reden, og Artilleriforsvaret blev efterhaanden forstærket med 4" og 6" Kanoner, der blev bemanded med Reservemandskab fra Royal Marines, foruden at lette Krydsere og Destroeyere blev placeret ved de forskellige Indløb for at støtte disse Forsvar; og naar Flaaden var til Stede ved Basisen, blev der etableret Patrouille Øst for Pentland Firth.

Men disse Forholdsregler gav ingen Sikkerhed eller for Ubaadsangreb.

Dette opnaaedes først paa et senere Tidspunkt efter at Indgangene til Scapa Flow var blevet spærret ved sænkede Skibe, Netminer og andre passive Spærringer, støttede af opankrede armerede Trawlere.

Med Hensyn til Scapa Flows Muligheder og Betingelser for Flaadens Reparationer, Vedligeholdelse og Forsyninger m.m., udtaler Admiral Jellicoe "at den vel

ikke havde de samme Muligheder som Reparationsbasis som Rosyth, endskønt den var blevet forsynet med en Flydedek for Destroyere; men Basisen ved Scapa Flow udviklede sig over al Forventning i andre Retninger.

I August 1914 var der kun de to søgaaende Flaade-reparations-skibe "Cyclops" og "Assistance" til Stede, hvoraf det første blev indrettet til et flydende Post-kontor med Telegrafkabel fra Landsbyen Scapa, og tjente som Moderskib for de første Hjalpeskibe (nogle faa Drifters).

S senere ankom den gamle Krydser "Imperieuse" som Depotskib, ligesom Antallet af Trawlere og Drifters, der skulde benyttes til Patrouille og Minestrygnings-tjeneste efterhaanden forgesedes fra O den 1' September 1914 til ca. 120 i Løbet af Sommeren 1915.

Disse Skibe var i Begyndelsen alle henvist til de 3 nævnte Basis-skibe med Hensyn til Istandsættelse, Økonomi, Forplejning og enhver tænkelig Fornødenhed; men efterhaanden øgedes Antallet af Basis-skibe og i Begyndelsen af 1916 kom det gamle Slagskib "Victorious" som Logiskib for ca. 500 Værftsarbejdere, der skulde beskæftiges med Installation af Directorsystemet, Forøgelse af Dæk- og Magasinbeskyttelse, Udførelse af mindre Reparationer m.m.

Admiral Jellicoe nævner endvidere, at der til Flaadens Kulforsyning som Regel altid var saa mange Kulskibe til Stede ved Basisen, at Flaadens Skibe kunde fyldes Kul paa een Gang, altsaa praktisk talt et Kulskib pr. kulbrændende Krigsskib, idet der ved Basisen ingen Betingelser var til Stede for Magasinering af Kul i Løgtare eller i Land.

Derfor maatte hele Flaadens Kulbeholdning opbevares ombord i Kulskibene, og disses store Antal var bestemt af Hensyn til Nødvendigheden af at være i

Stand til, at forsyne hele Flaaden med Kul og faa den til Søs igen med størst mulig Hurtighed, da man ikke kunde risikere, at Flaaden kom tilkort m.H.t. Kul eller blev forsinket i at fylde paa et Tidspunkt, hvor den tyske Flaade mulig var gaaet ud med Operationer med den engelske Kyst som Maal.

Jellicoe udtaler "Hurtighed med Kendsyn til Kulfyldning var af vital Betydning for Riget."

Foruden Kulskibene havde Flaaden Brug for Ammunitionsskibe til Magasinering af en Del af Flaadens Reserveammunition. Der var hverken ved Scapa eller Cromarty Betingelser til Stede for Magasinering af Ammunition i Land.

Admiral Jellicoe udtaler til Slut "Flydende Beholdninger (eller Magasinering ombord) besidder en stor Fordel fremfor Magasinering i Land; skulde strategiske Forhold nødvendiggøre en Skiftning af Basis, kan Kul, Ammunition og andre Fornødenheder føres med Flaaden. Det samme Argument gælder i nogen Grad Flydedække."

Naar jeg saaledes har givet et Uddrag af den engelske Flaadechefs Udtalelser om Indretning og Organisation af den engelske Flaades flydende Krigsbasis ved Scapa Flow, saa er det fordi jeg mener, at den kaster et saa klart og interessant Lys over Forstaelsen af denne nye Form for en Flaadebasis, der havde den største Betydning for den engelske Flaades Krigsberedskab under Krigen, at den mulig vil kunne tjene som Forbillede for os, dersom Forholdene skulde medføre, at vor Flaade under en Krig blev henvist til en lignende Foranstaltning, hvilket neppe vilde være helt usandsynligt, hvis Overvejelserne engang skulde føre til, at Flaadens Støttepunkt skulde flyttes fra København.

Naar hele den engelske Flaade i Krigens første

Maaneder saaledes har kunnet klare sig med en Basis saa simpel og saa primitiv, som den ved Scapa Flow hvor den eneste Forbindelse med Land saa at sige bestod i et Telegrafkabel, foruden at noget lettere Skyts var opstillet til Forvar af Indløbene, ellers alt i Kul, Olie, Ammunition og øvrige Beholdninger ombord, saa kan jeg ikke tro andet end, at vor lille Flaade i den forholdsvis begrænsede Tid vi kan regne med den skal klare sig alene inden Hjalpen kommer, saa kunne indrette en betryggende og i økonomisk Henseende overkommelig Basis f. Eks. i Samsøafsnittet efter lignende Principper; men paa Grund af denne Basis relative Nærhed af de tyske Krigshavne, saa der naturligvis være truffet visse Foranstaltninger i Fredetid bl. a. til Beskyttelse af Basisen samt Forberedelser til Tilvejebringelse af Kulskibe, Depotskibe for Reserveammunition, Torpedoer, Miner m. m.; men jeg gaar ud fra, at man allerede har overvejet disse Spørgsmaal, da det af Kommandør Wenchs Foredrag her i Selskabet om "Krigsforberedelser i danske Farvande" fremgik, at vor Operationsplan nu gaar ud paa, at sende Flaaden fra København ud i Farvandet, hvor den jo selvsagt ikke, udoer et Par Dage, kan klare sig, alene henviset til sig selv, enten det nu er i Smaalandsfarvandet eller ved Samsø.

Hvad jeg her har fremført er i og for sig ikke noget Nyt, idet Grundtanken, at flytte Flaadens Støttepunkt fra København til Samsø-Belt allerede er fremsat af mig i 1911 i en Artikel i Tidsskrift for Søvesen; og de Grunde, der dengang for mig var til Stede for en saadan Flytning, vil formentlig nu, som Følge af hele Udviklingen efter Verdenskrigen, fremtræde med endnu større Vægt.

26/2 1926

Indlæg i Diskussionen

af

Orlogskaptajn Briand de Crevecoeur.

Til Orlogskaptajn Ipsens Indlæg, hvis Hovedpunkter jeg har faaet Lejlighed til at gøre mig bekendt med forinden, skal jeg knytte nogle Bemærkninger:

Jeg kan dele min Besvarelse i følgende Hovedpunkter:

1. Baser.
2. Flaadens Hovedopgave.
3. Muligheden for Landgang paa Sjælland.
4. Flaaden i Smaalandsfarvandet uden eller med Støttepunkt her, og
5. Flaaden med Støttepunkt i Samsøfarvandet.

ad 1. Baser. Ved Hensyn til det første Punkt Baser giver jeg Orlogskaptajn Ipsen Ret i, at det er bedst, naar Fredsbaser og Krigsbaser er sammenfaldende, derfor har jeg foreslaaet det.

Jeg giver ogsaa Orlogskaptajn Ipsen Ret i, at det langt fra altid er Tilfældet, at Fredsbaser og Krigsbaser er sammenfaldende og erfaringsmæssig heller ikke absolut nødvendigt (jvnfr. den engelske Flaades Basering under Verdenskrigen); men er de ikke det, saa maa der i alle Tilfælde være Sikkerhed for, at man under alle Forhold kan komme fra den ene til den anden, og det forekommer mig, at denne Sikkerhed ikke er til Stede under vor Flaades planlagte strategiske Opmarch fra dens Fredsbasis i København til dens Krigsbasis i Smaalandsfarvandet gennem Grønsund.

Den skal paa en Distance af 50 Sm. marchere i aabent og udækket Farvand, med Mulighed for, at Indløbet til Grønsund er lukket, naar den kommer dertil.

Jeg vil gentage, at det forekommer mig, at være Chancesaglads.

Med Hensyn til en Hoved-Krigsbasis Beliggenhed, saa forekommer det mig, at det er sjældent, at man har den saa fremskudt, at den ligger i Fjendens umiddelbare Nærhed, udsat for stadige Angreb af hans lettere Kræfter.

Her kan man have Forpoststillinger, Rekognose-ringsstyrker o.l., for at holde Kontakt, hvilket ikke udelukker, at man om påkrævet, kan møde her med større Dele ja endog med hele sin Flaade.

Englænderne havde deres Hoved-Krigsbasis langt tilbagetrukket ved Scapa Flow, og fremskudte Forpoststillinger i Cromarty, Rosyth, Harwich, foruden Doverpatrouillen m.fl.

Der maa være en vis Dybde i Forsvaret, for at det ikke skal blive rendt over Ende; man maa have noget at falde tilbage paa.

En Hoved-Krigsbasis for vor Flaade i Samsø-farvandet, med fremskudte Forpoststillinger i den sydlige Del af Store Belt, Smaalandsfarvandet og Farvandet Syd for Fyen, til at holde Kontakt og vedligeholde Forbindelsen mellem - jeg vil kalde det "de fremskudte Løbegrave" - mellem Sundet og Balterne, Linien i Grønsund, Smaalandsfarvandet, Svendborgsund Farvandet Syd for Fyen, vil give vort Søforsvar den Dybde, der savnes, naar hele vor Flaade staar i Forpoststillingen, uden noget at falde tilbage paa.

ad. 2. Med Hensyn til det andet Punkt om "Flaadens Hovedopgave", da har Orlogskaptajn Barfoed allerede i Hovedsagen sagt det, jeg vilde sige, og jeg kan derfor fuldtud slutte mig til Orlogskaptajnens Synspunkter i saa Henseende, som jeg kun yærligere skal understrege.

Flaadens Hovedopgave staar jo klart udtrykt i den nuværende Søværnslovs første Afsnit (§1), saaledes som den er stillet af vor Lovgivningsmagt og tiltraadt af Marinens ansvarlige Sækkundskab, og hertil har alle Selska-

bets Medlemmer jo sluttet sig i den lille røde Pjece.

Og jeg er fuldstændig enig med Orlogskaptajn Ipsen, og det er vi vist alle inden for Selskabet, i at betragte "Forsvaret af Danmarks nationale Sikkerhed" som absolut det vigtigste Punkt af den Hovedopgave, der stilles Flaaden.

Den forakkellige Opfattelse, der gør sig gældende imellem Orlogskaptajn Ipsen og mig, er derimod m.H.t. Maa-den hvorpaa dette vigtigste Punkt af vor Hovedopgave bedst løses.

Det gælder jo først og fremmest om, at vor nationale Sikkerhed ikke med et Slag kan udsættes for Fare, med andre Ord, at vor Krigsmagt Flaaden og Hæren ikke med et Slag kan lammes, thi da er det ude med os.

Saa længe vor Forsvarsordning var baseret paa det befæstede København saavel mod Land- som mod Søiden og med Hærens og Flaadens Basis her, kunde en saadan Lammelse af vor Krigsmagt selvfølgelig udføres med størst Virkning ved et direkte Angreb paa Hovedstaden, eventuelt i Forbindelse med en forudgaaende Landgang paa Sjælland.

Det maatte derfor være Flaadens Hovedopgave, med alle til Raadighed staaende Midler, at søge at modsætte sig en saadan Landgang og imedegaa det direkte Angreb fra Spen. Luftangreb var der dengang ikke Tale om.

Til Løsning af denne Opgave maatte en Placering af Flaaden, dels ved København og dels i Smaalandsfarvandet særlig efter Grønsunds Uddybning, være den naturlige Konsekvens.

Under disse Forhold kunde jeg fuldtud tiltræde Orlogskaptajn Ipsens Krigsbasis i Smaalandsfarvandet, hvorved ogsaa den SVlige Kyst af Sjælland blev dækket.

Forsvarsordningen af 1909, det saakaldte Kystforsvar af Sjælland, anviste da ogsaa bl.a. som Flaadens Opgaver:

at støtte det direkte Forsvar af København mod Søsiden og

at forhindre Landgang paa Sjælland;

men da disse Ting ikke er nævnt i den nuværende Forsvarslov, hverken som særlige Opgaver eller som Hovedopgave for vor Flaade, men der derimod er nævnt forskellige andre Opgaver for vor Flaade, antagelig som Følge af, at man har faaet et noget ændret Syn paa vor østrategiske Stilling efter Verdenskrigen, da forekommer det mig, at man ogsaa maa tage Konsekvenserne heraf og ikke blive staaende ved Opgaver, der ikke mere har den Betydning som tidligere.

Forholdene er jo nu væsentlig forandrede efter Verdenskrigen:

Hovedtruslen, den tyske Flaade, er blevet reduceret væsentlig, Københavns Landbefæstning er blevet nedlagt, Tyngdepunktet for Hærens Operationer er blevet flyttet til den jyske Halvø, Folkenes Forbund er blevet oprettet, nye Traktater er blevet indgaaet med nye Forpligtelser ogsaa til os som Medlem af Folkenes Forbund,

og i Konsekvens heraf er den nye Forsvarsordning, med dens Affattelse af Flaadens Hovedopgave, kommet til Verden.

Det forekommer mig, at Ordningen med Flaaden i Smalandsfarvandet, ikke i tilstrækkelig og betryggende Grad tilfredsstiller Løsningen af denne Opgave, ganske vist vil Flaaden her nu som før kunne dække Sjællands Sætlige og SV.lige Kyst mod Landgang; men en saadan Landgang vil efter min Mening ikke være sandsynlig mere, thi Københavns Betydning for vor Krigsmagt, der tidligere stod og faldt med denne Bys Bevarelse, vil særlig, hvis Flaadens Basis ogsaa flyttes, være saa reduceret, at et fjendtligt Fremstød mod København ikke i væsentlig Grad vil svække vor Krigsmagt, Hær og Flaade, endelige lamme den. Derfor tror jeg ikke, at et saadant Fremstød vil blive forsøgt, hvilket jeg isvrigt

skal komme tilbage til i næste Punkt af min Besvarelse.

Med vor Flaade i Samsøfarvandet vil vi som jeg tidligere har paavist, have Betingelser for, at kunne udføre en effektiv Bevogtning af Adgangen til Østeråsen og høvde Herredømmet i vore Farvande, hvorved vi ikke alene bliver i Stand til at føre en længere og seigere Kamp for vor nationale Sikkerhed og Eksistens, men ogsaa har bedre Muligheder for, at kunne løse de andre Opgaver, som Søvarnsloven paalægger Flaaden, nemlig Udførelse af Kystbevogtningstjenesten og Neutralitetsbevogtningen af Søterrieriet, sikre Forbindelsen mellem Landsdelene, sikre Trafiken i Farvandene, beskytte danske Handelsskibe o.l., end med Flaaden og dens Basis ved København eller i Smaalandsfarvandet.

ad. 3. Et Landgangsforlæg paa Sjælland i Københavns Nærhed f. Eks. i Køge- eller Faxebugt med København som Maal, vil vistnok, naar Flaaden og dens Basis ikke er ved København, være meget usandsynligt.

For det første vil et saadant Angreb ikke kunne iværksættes uden at stille et større Apparat paa Benene, og vil neppe blive forseglet fra tysk Side med den tyske Mærs nuværende Sammensætning og Styrke, foruden at det formentlig ogsaa vil være vanskeligt for Tyskland i Tide og upaaagtet at samle det dertil fornødne store Antal Transport-skibe. For det andet vil en saadan Transportflaade endvidere være udsat for Inddegaaelse af Ubåde og Miner fra vor Side i Farvandet omkring Stevns, samt for et Flankeangreb af vor Flaade fra vore Forpoststillinger, foruden at en saadan Transportflaades Forbindelseslinier, udsøkkede som de er i det åbne Farvand, i aller højeste Grad vil være udsat for Forstyrrelse eller Afbrydelse.

Det forekommer mig, at et saadant Angreb ikke vil kunne udføres med Udsigt til Held, førend den danske Flaade

de er nedkæmpet, spærret inde, eller paa anden Maade uskadeliggjort.

Og hvad vil en tysk Flaade i det hele taget i København, naar der hverken er Fæstning, Flaadestation, Hær eller Flaade.

Den tyske Flaades primære Opgave maa under disse Forhold utvivlsomt være Nedkæmpelse af den danske Flaade i Farvandet og Spærring af Hovedindgangen til Bøttersøen, Store Bælt. Aktionen mod København maa under disse Omstændigheder siges at være en Opgave af secundær Betydning.

Men i det Tilfælde, at den virkelig skulde blive foretaget og det var lykkedes at landsætte en mindre Styrke ved København - al Tale om Landgangsforetagender i større Stil anser jeg for udelukket - hvorledes vilde en saadan Styrkes Skæbne blive, naar Hjalpen fra England eller Folkeforbundet, som vi maa være berettiget til at vente, engang kom. Den paagældende landsatte fjendtlige Styrke vilde være fuldstændig afskaaret og tilsidst falde som et let Bytte.

Moltkes Udtalelse om "at Sjælland er Danmarks naturlige Fæstning", er ofte blevet citeret her i Selskabet, naar der har været Tale om vor Forsvarsordning og Flaadens Opgaver.

Moltke skal ogsaa have udtalt, da han blev spurgt om Muligheden for en Landgang i England "at han nok kunde anvise flere Steder til at udføre en saadan Landgang, men han kunde ikke anvise nogen Vej til at komme hjem igen."

Ud fra en lignende Betragtning kan det være berettiget at antage, at Tyskland under visse Omstændigheder neppe kan antages at ville udføre et Hovedangreb mod os paa Sjælland, da de ikke kan være sikker paa, ikke at blive afskaaret.

Historien viser Eksempler paa den mislige Stilling for en Angriber, naar han har besat en Ø og Krigslykken vender sig, f. Eks. de danskes Stilling i England for-

inden Knud den Store tilbageerobrede Landet, Karl Gustavs Angreb paa Danmark, efter at Stormen paa København var afslaaet og hans Hær stod paa Fyen, hvorfra den ikke kunde komme bort og blev taget; Beboernes Rejsning paa Bornholm og Tilfangetagelse her af den svenske Besætning, og saaledes kunde man vel nævne flere Eksempler.

Jeg anser derfor under de foreliggende Omstændigheder et fjendtligt Landgangsforetagende paa Sjælland mod København som Maalet for usandsynligt, saalænge den danske Flaade ikke er nedkæmpet.

ad. 4. Foruden de tidligere nævnte Anker jeg har fremført mod Oprettelse af et Støttepunkt for vor Flaade i Smaalandsfarvandet, skal jeg tilføje, at det forekommer mig, at Smaalandsfarvandets forholdsvis snævre Adgange let vil kunne spærres af en overlegen fjendtlig Styrke, saaledes at vore større Skibe i alle Tilfælde ikke kan komme ud, og vore Ubaade vil have Vanskelighed ved at deployere i det smalle Farvand, hvor de let vil kunne lokaliseres af Flyvere, Motorbåde og Jager, for derefter at blive imødegaaet af Miner, Fartsjer med Dybd bomber o.l.

Og hvis der i det hele taget skal være Tale om en Bevægning af alle 3 Adgange til Østersøen og ikke blot af den ene, Store Bælt, vil et Støttepunkt for Flaaden i Smaalandsfarvandet heller ikke af denne Grund have nogen heldig Beliggenhed.

Desuden vil man ikke fra dette Sted kunne sikre Vedligeholdelse af Forbindelsen mellem de 3 Hovedlandsdele, hvorved Koncentration af Hæren eller en Tilbageførelse af denne fra en Landsdel til en anden, ikke vil kunne udføres.

Og jeg skal endelig gentage den væsentligste Anke, nemlig den, at et Støttepunkt her, vil have en for fremskudt Beliggenhed m.H.t. vor sydlige Nabo, der ved sin Tilstedeværelse i den sydlige Del af Bæltet, kun fjernet

ca. 25 Sm. fra sin næmeste Kyst, tildels vil kunne beherske denne Stilling og spærre vor Flaade inde her. Som Forpoststilling kan den muligvis under visse Omstændigheder være god, men ikke som Hovedbasis og Replipunkt for vor Flaade, der heller ikke her vil kunne faa tilført det fornødne Antal Hjelpekibe med Kul og øvrige Fornødenheder, som Flaadens Eksistens er betinget af.

Englenderne valgte under Krigen ikke som Hovedstøttepunkt for deres Flaade et Sted, der laa i Nærheden af den tyske Operationsbasis, til Trods for, at Valget af et saadant Punkt lettere vilde have bragt dem i Kontakt med den tyske Flaade og tilsyneladende i højere Grad vilde have muliggjort en mere direkte Dækning af den engelske Kyst, tvertimod trak de deres Hovedstøttepunkt langt tilbage til et Sted, der foruden at kunne betegnes som et geometrisk Sted m.H.t. de to tyske Udfaldsporte: Helgoland og Skagerak, tillige sikrede dem imod direkte Angreb af lettere fjendtlige Kræfter: Krydsere og Jagere, samt vanskeliggjorde Afspærring af deres Basis ved Miner og Ubaade. Kun lettere engelske Kræfter indtog fremskudte Forpoststillinger, saasom Harwich Styrken.

Selvom man ikke direkte kan sammenligne og overføre disse Forhold paa vore, saa mener jeg dog, at lignende Betragtninger tildels vil kunne gøre sig gældende m.H.t. Valget af vor Flaades Hovedstøttepunkt.

Og nærtill kommer, at der i hele Smaalandsfarvandet ikke er et eneste Sted, som er egnet til Hovedforsyningsted for vor Flaade, der selvsagt for Størstedelen maa være til Stede her ogsaa i Fredstid.

Et saadant Hovedforsyningsted, hvor Flaaden skal være til Huse, maa, hvis Bekostningen af Flytningen fra København og Indretningen heraf ikke skal blive for stor og uoverkommelig, selvsagt være en større By med en saadans større Resourcer af enhver Art (gode Havneforhold, Skibs-

værft, Maskinfabrik til mindre Reparationer m.m.) foruden Betingelser og Muligheder for Besøelse og Underhold for Flaadens Personal.

Hverken i Stubbekøbing, Masnedsund eller Karrebøksminde kan disse Betingelser siges at være til Stede i blot tilnærmeelsesvis Grad.

Jeg kan derfor af de her nævnte Grunde ikke anse Smaalandsfarvandet for egnet til Oprettelse af et Hovedstøttepunkt for vor Flaade.

Stillingen dér har ingen Dybde, da den ligger i Periferien.

ad. 5. Samsø-Stillingen har den centrale Beliggenhed i Landet, her er Afstanden kortest mellem de 3 Landsdele indbyrdes, og den gensidige Forbindelse mellem disse derfor hurtigst og lettest, foruden at Forbindelseslinierne paa Grund af Stillingens tilbagestrukne Beliggenhed Norden for Byn og de nordlige Indgange til Bælterne, vil være veldækket overfor Angreb Syd fra.

Paa Grund af hele Stillingens og det omliggende Farvands geografiske Forhold er Stillingen vanskelig at omslutte og afspærre for en Modstander, der vil være udsat for Angreb af vore Fartøjer gennem de talrige Udfaldsporte fra Samsøfarvandet, hvis Bøer og Grunde danner en hel Skærpaard.

En Østersømagt vil med en Basis i Samsøafsnittet have de bedste Muligheder og Betingelser for at kunne i-værksætte en virksom Sperring af begge Bælter, og en Vestmagt vil med dette Farvandsafsnit i sin Besiddelse have det bedste mulige fremskudte Støttepunkt for Operationer, der er rettet mod Østersøen.

Derfor bør vi ogsaa af denne Grund sætte os fast i dette vigtige strategiske Punkt, hvor Faren for Neutralitetskrænkelser er stor, og hvorfra vi bedre end noget andet

Sted i vore Farvande kan røgte vor Opgave som Vogter af Adgangene til Østersøen, og optage en Kamp for vor Eksistents.

Aarhus vil, med sine store Resourcer af enhver Art: glimrende Havneforhold, Skibsværft, Maskinfabriker m.m., samt som Provianterings- og Forsyningssted, have de bedste Betingelser som Tilholdssted for Flaaden, der naturligvis allerede i Fredstid maa stationeres her, og under truende Forhold vil de fornødne Hjelpekibe med Kul og andre Forøyninger kunne føres hertil fra de forskellige Byer, Frederikshavn, Aalborg, Randers, Horsens, Vejle, Odense, Kallundborg, Korsør, Nyborg, samt eventuelt fra København og Helsingør, veldækket af vor Stilling i Samsø-Bælt og den sjællandske og fynske Kyst, foruden at der i Aarhus, vor næststørste By og Sæhandelsstad, altid vil forefindes et større Antal Dampere, der straks vil kunne beslaglægges til Flaadens Brug.

Forberedelser maa træffes her til en hurtig Etablering af den flydende Krigsbasis og til Flaadens Mobilisering, saaledes at Rekognoseringstyrker hurtig kan sendes til de sydlige Farvande, til Observation og eventuel Forberedelse af fremskudte Støttepunkter i Smaalandsfarvandet eller Farvandet Syd for Fyen.

Stillingen i Samsøafsnittet har Betingelser for at kunne holdes i længere Tid, og tillader ved sin Beliggenhed, at en Vestmagts Flaade lettere kan komme os til Hjælp, end hvis vor Flaades Støttepunkt var i Smaalandsfarvandet.

Jeg maa derfor af de her nævnte Grunde stadig fastholde, at vor Flaades Hovedstøttepunkt bør være i Samsø-Bælt med Aarhus som Forsyningssted.

I Samsø-Bælt vil vor Flaade efter min Mening bedre end noget andet Sted i vore Farvande have Betingelser for at kunne løse den Hovedopgave, der stilles den i Søværnsloven.

Jeg kan ikke se, at denne Hovedopgave kan løses
paa tilfredsstillende Måde, hverken med Flaaden og dens
Basis ved København eller i Smaalandsfarvandet.